כמין שני חוטמין דקין [א](ואחד) מעובה ואחד דק כדי שיהו שניהם כלין בבת אחת מערבו של מים מזרחו של יין [א]עירה של מים לתוך של יין ושל יין לתוך של מים יצא [ב]ר' יהודה אומר בלוג היה מנסך כל שמונה [ג]ולמנסך אומר לו הגבה ידך שפעם אחד נסך אחד על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן [ג]כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיה ממלא מערב שבת חבית של זהב שאינה מקודשת מן השילוח ומניחה בלשכה [ד]נשפכה נתגלתה היה ממלא מן הכיור [ה]שהיין והמים מגולין פסולין לגבי מזבח:

גמ' מנא הנ"מ אמר רב עינא דאמר קרא [1]ושאבתם מים בששון וגו' הנהו תרי מיני חד שמיה ששון וחד שמיה שמחה א"ל ששון לשמחה אנא עדיפנא מינך דכתיב [2]ששון ושמחה ישיגו וגו' א"ל שמחה לששון אנא עדיפנא מינך דכתיב [3]שמחה וששון ליהודים א"ל ששון לשמחה חד יומא שבקוך ושוויך פרוונקא דכתיב [4]כי בשמחה תצאו א"ל שמחה לששון חד יומא שבקוך ומלו בך מיא דכתיב ושאבתם מים בששון א"ל ההוא מינא דשמיה ששון לר' אבהו עתידיתו דתמלו לי מים לעלמא דאתי דכתיב ושאבתם מים בששון א"ל אי הוה כתיב לששון כדקאמרת השתא דכתיב בששון משכיה דההוא גברא משוינן ליה גודא ומלינן ביה מיא: עלה בכבש ופנה לשמאלו כו': ת"ר [ו]כל העולים למזבח עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין דרך שמאל [ה]חוץ מן העולה לשלשה דברים הללו שעולין דרך שמאל וחוזרין על העקב ואלו הן ניסוך המים וניסוך היין ועולת העוף כשרבתה במזרח: אלא שהיו משחירין: בשלמא דיין משחיר דמיא אמאי משחיר כיון דאמר מר עירה של מים לתוך של יין ושל יין לתוך של מים יצא של מים אתי לאשחורי: ומנוקבים כמין ב' חוטמין וכו': לימא מתניתין ר' יהודה היא ולא רבנן דתנן רבי יהודה אומר בלוג היה מנסך כל שמונה דאי רבנן כי הדדי נינהו אפי' תימא רבנן חמרא סמיך מיא קליש הכי נמי מסתברא דאי רבי יהודה רחב וקצר אית ליה דתניא רבי יהודה אומר שני [ו]קשוואות היו שם אחד של מים ואחד של יין של יין פיה רחב של מים פיה קצר כדי שיהו שניהם כלין בבת אחת ש"מ: מערבו של מים: ת"ר [ז]מעשה בצדוקי אחד שניסך על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן [ח]ואותו היום נפגמה קרן המזבח והביאו בול של מלח וסתמוהו לא מפני שהוכשר לעבודה אלא מפני שלא יראה מזבח פגום

שבכל

כמין שני חוטמין דקים. חוטם אחד בספל ונקב אחד בחוטמו והכהן מערה בפי הספלים והנסכים מקלחין ויורדין דרך החוטמין על גג המזבח ובמזבח היה נקב שבו המים והיין יורדין לשיתין של מזבח שהיו עמוקין וחלולים מאד: **אחד מעובה ואחד דק.** אחד מנוקבים מעובה אותו של יין ואחד דק אותו של מים: **שיהו שניהם כלים כאחד.** כדמפרש בגמרא שהמים ממהרים לצאת לפיכך צריך שיהא הנקב דק: ה"ג **מערבו של מים מזרחו של יין.** הספלים נתונים אצל הקרן זה לפני זה סמוכין זה לזה אחד לצד מערב ואחד לפנים הימנו דהיינו למזרח: **ר' יהודה אומר כו'.** בתרתי פליגי אשלשה לוגין קאי ואשבעה דקאמר ת"ק ואתא רבי יהודה למימר אף בשמיני מנסכים: **הגבה את ידך.** שנראה שתתן המים בספל לפי שהצדוקין אין מודין בניסוך המים שפעם אחת נסך צדוקי אחד את המים על רגליו: **שאינה מקודשת.** לא נתחנכה לעבודת המזבח שתהא קדושה לכלי שרת דקיימא לן (יומא דף יב:) כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכתן ובגמרא(ט) מפרש מ"ט ממלאים בשאינו מקודש: **היה ממלא מן הכיור.** מן המים שבתוך הכיור ומי הכיור אע"פ שנמשח והוקדש לכלי שרת ומקדש מימיו אין נפסלין בלינה שהיו משקעין אותו מבערב בבור כדאמר בסדר יומא (דף לז.) אף הוא עשה מוכני לכיור שהיו משקעין במוכני הכיור שלא יהו מימיו נפסלין בלינה: **שהיין והמים מגולים כו'.** נתגלה היינו טעמא דממלא מן הכיור ולא היה מנסך מהן לפי שהיין [והמים] המגולין פסולין לגבי מזבח דחיישינן שמא שתה מהן נחש והארס מעורב בהן ונמצא שאינו מנסך מים כשיעור שהרי הארס משלים לשיעורן: **גמ' מנא ה"מ.** דתוקעין ומריעין בשאיבת המים של נסוך: **דכתיב שמחה וששון.** אקדים קרא לשמחה קמיה ששון: **חד יומא שבקוך.** יפקיעון מן השמים: **פרוונקא.** רץ לרוץ לפניו: **בשמחה תצאו.** שהוא ירצה הדרכים ויעבור מעברות המים: **משכא דההוא גברא משוינן לה גודא.** נוד ומכירו במסכת שבת (דף קמ.) הנוד והמשמרת: **עולין דרך ימין.** כשהוא עולה לראש המזבח פונין לקרן מזרחית דרומית דהיינו לימין העולה שהכבש בדרומו של מזבח ומקראי ילפינן לה (זבחים דף סב:) ומעלותיהו פנות קדים (יחזקאל מג) כשתעלו בו תפנו למזרח: **ומקיפין ויורדין דרך שמאל.** כשהוא בא לירד אינו חוזר על עקביו אלא מקיף סביב למזבח עד שמגיע לכבש ויורד במערבו של כבש שהיא לשמאלו בעלייתו. והאי דאין חוזרין על העקב דא"כ נמצא מהלך לצד שמאלו שהרי פניו למזבח ואינו מחזיר לו אחוריו ורחמנא אמר כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין דנפקא לן מדתני רמי בר יחזקאל עומד על שנים עשר בקר וכו' במסכת זבחים (דף סב:): **חוץ מן העולה לג' דברים.** הנעשין בקרן מערבית דרומית שפונים דרך שמאל כשהן בראש המזבח פונין לקרן מערבית דרומית שהיא לשמאלו ואין פונין לימין שיהו פונין סביב עד שיגיעו לקרן מערבית דרומית. ובשחיטת קדשים (דף סד.) מפרש טעמא נסכים שמא יתעשנו בעשן המערכה כשיקיפוהו סביב שיותר ממהלך מאה אמה יש בהיקף המזבח ועולת העוף שמא תמות בעשן: **וחוזרין על העקב** גרסינן. ולא גרסינן ומקיפין על העקב בדרך שעלו בו ואין מקיפין דכל כמה דמצינן למעוטי בהילוך של שמאל ממעטינן: **כשרבתה במזרח.** מקום עולת העוף על קרן דרומית מזרחית היא מפני שקרובה לבית הדשן ששם זורקין מוראה ונוצה כדכתיב (ויקרא א) והשליך אותה אצל המזבח וגו' ובית הדשן היה אצל הכבש במזרחה סמוך לה בשלשה טפחים ורחוק מן המזבח כ' אמה כדתנן במסכת תמיד (פ"א מ"ד) גבי תורם את הדשן. וכשעולת העוף רבה במזרח שיש שם כהנים רבים מולקין עולת העוף באין ועושין אותה במערבית דרומית אותם שאין יכולין לעמוד שם: **אתי לאשחורי.** לפי שפעמים שמחליפין: **לימא מתניתין.** דבעי אחד מעובה ואחד דק רבי יהודה היא דאמר של מים לוג ושל יין רביעית ההין כתיב בנסכי תמיד היינו ג' לוגין שההין שנים עשר לוג: **סמיך.** עב: **ומיא קלישי.** ויוצאין בנקב קטן: **הכי נמי מסתברא.** דמתני' רבנן היא: **דאילו ר' יהודה רחב וקצר אית ליה.** כלומר שמעינן ליה דבלשון אחד רחב ואחד קצר קאמר ליה ולא בלשון מעובה ודק. רחב משמע יתר על קצר טפי מייתורא דמעובה על מידק: **נפגמה קרן המזבח.** ע"י אבנים שזורקו בו: **בול של מלח.** מלא אגרוף: **לא מפני.** שיהא המזבח כשר לעבודה בסתימה זו: **אלא כדי שלא יראה פגום.** מפני הכבוד:

שכל

כמין חוטמין דקין. פירש בקונט' חוטם אחד בספל ונקב אחד בחוטמו והכהן מערה (א) מים בפי הספלים והנסכים מקלחין דרך החוטמין ע"ג המזבח ובמזבח היה נקב שבו המים והיין יורדין לשיתין של מזבח שהיו חלולין מאד ועמוקין וזו תימה גדולה מנין לו כל אותו הענין שמחוטם של הספלים מקלח על גג המזבח ומשם לנקב המזבח ומשם לשיתין דלמא הוא דמנקב הספלים יורדין לשיתין כמין שני נקבי החוטם ולא שהיה בולט כמין חוטם כי ההיא דתנן במסכת מדות (פ"ג מ"ג) גבי דמים ובקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין דקין שהדמים ניתנין על יסוד מערבית ועל יסוד דרומית יורדין בהן ומתערבין באמה ושמא כמין בליטת חוטם היה עשוי על הנקב שלא יפול עליו דבר לסותמו:

אחד מעובה ואחד דק. פירש בקונטרס אחד מן הנקבים מעובה משמע שרוצה לומר שהיה הנקב רחב וגדול זה מזה ולשון מעובה משמע ששולי הספל היו עבים ומתוך כך אין המשקה ממהר לצאת:

שהיין והמים מגולין פסולין לגבי מזבח. שמא שתה מהן נחש והארס מעורב במים ונמצא שאינו מנסך מים כשיעור שהרי הארס משלים לשיעורן כך פירש בקונטרס ויתכן פירוש זה למאי דסלקא דעתיה מעיקרא בגמרא דפריך (לקמן נ.) ונעבריניהו במסננת אבל לפי המסקנא מפרשינן משום הקריבהו נא לפחתך:

מנא הנ"מ. דתוקעין ומריעין בשאיבת מים של ניסוך כך פי' הקונט' ועוד יש לפרש דמגלן דמי השילוח בעי ומפרש מדכתיב ממעייני הישועה:

שכל

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"י מהל' תמידין הלכה ז]:
נט ב מיי' שם הלכה ח:
ס ג מיי' שם הל' ט:
סא ד מיי' שם הל' י:
ה [מיי' פ"ז מהל' איסורי מזבח הל' י]:
סב ו מיי' פ"ז מהל' מעשה הקרבנות הלכה יא:

רבינו חננאל

פי' (א) [מנא הני מילי] המים שאתם שואבין בשמחת החג יהיו מן המעיין. לפיכך שנינו מן השילוח. תנא מאימתי מנסכין, עם אברי תמיד של שחר. מעשה באחד שניסך על רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן. עלה לכבש ופנה לשמאלו. תנן התם כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין (על העקב) [דרך שמאל], חוץ מן ג' דברים [שעולין דרך שמאל וחוזרין] על העקב, ואלו הן ניסוך המים, והיין, ועולת העוף שרבתה במזרח. ניסוך המים והיין שלא יתעשנו, עולת העוף שלא תמות בעשן. אחד מעבה ואחד מידק שיהו שניהם כלין כאחת. פי' ספל אחד [קילוחו] עבה שמוציא הרבה, והאחד דק מוציא מעט מעט. ואמרינן לימא מתני' ר' יהודה היא דאמר מלוג המים היה מנסך [כל שבעה], נמצאו המים המתנסכין לוג אחד, והיין ג' לוגין. דלא אשכחן בניסוך היין פחות מניסוך הכבש והוא ג' לוגין שנאמר ורביעית ההין לכבש יין, דההין י"ב לוג רבע ההין ג' לוגין. לפיכך היה של יין נקב גדול ושל מים נקב קטן, ועמוד זה של יין היה יוצא עבה ושל מים היה עמודו דק. דאי רבנן כיון דאמרי היין ג' לוגין כדאמרן, והמים ג' לוגין דתנן צלוחית של זהב היתה שם ומחזקת ג' לוגין, אמאי צריך אחד מעבה ואחד מידק, והא כי הדדי נינהו. ואמרינן אפילו תימא רבנן חמרא סמיך מיא קליש. דגרסינן בירושלמי בעיין מימר, מעובה למים מידק ליין. דאמר ר' יונה בשם ר' מאיר נקב שאינו מוציא מים היה מוציא יין ושאינו מוציא יין מוציא שמן, ושאינו מוציא שמן מוציא דבש. ואוקימנא מתני' לרבנן דלר' [יהודה] לא היו ספלים אלא קשוות כו'. ת"ר מעשה בצדוקי אחד שניסך על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן כו'. ירושלמי אית דאמרי שהוא הצדוקי דפרה שבא ונגע בו רבן יוחנן בן זכאי הוא שנסך ברגליו, והצדוקי של יום הכיפורים אחד. ואית דאמרי דפרה ודיום הכיפורים חד, ודסוכה חד.

א) נראה דחסר כד' רבינו וצ"ל מנה"מ וכו' דלת"ק ושאבתם מים בששון וכו' כפי' הפים כד"ם מנה"מ.

מסורת הש"ס

א) [נ"א אחד], ב) [לעיל מג.] תענית ג., ג) יומא כו:, ד) זבחים סג., ה) חוץ מן העולין כו' וכשחוזרין חוזרין על העקב גי' מהרש"א, ו) [פירוש כלים מלשון קשות הנסך ערוך], ז) [יומא כו: תוספתא פ"ג ה"ה], ח) זבחים סג., ט) [לקמן מט:], י) נ"א שורף.

תורה אור השלם

1. ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה:
ישעיהו יב ג

2. ופדויי ה' ישבון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה:
ישעיהו לה י

3. ובכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע שמחה וששון ליהודים משתה ויום טוב ורבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם:
אסתר ח יז

4. כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו כף:
ישעיהו נה יב

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כמין חוטמין וכו' מערה בפי הספלים כצ"ל ותיבת מים נמחק:

מוסף רש"י

בלוג היה מנסך כל שמונה. בתרתי פליג, דקאמר ת"ק שלשה לוגין בכל יום ולהכי אמר בכל יום לוג, וקאמר ת"ק שבעה ולא שמיני והוא אומר כל שמונה (לעיל מג.). **ולמנסך.** את המים, **אומר לו הגבה ידך.** שנראה שתערה הצלוחית לתוך ספל של כסף שעל המזבח שהוא נקוב כמין חוטם דק שהיין מקלח ויוצא בו והוא הניסוך (יומא כו:). **שפעם אחת נסך אחד על גבי רגליו.** לא עירה הצלוחית לתוך הספל ושפך המים על רגליו, לפי שהיה צדוקי ואינו מודה בניסוך המים (שם). **ומקיפין ויורדין דרך שמאל.** מקיפים את המזבח בשביל צורכי עבודה או למתן דמי חטאות או פירוד המערכה או היפוך איברים בצינורא, ויורדין במערבו של כבש שהוא משמאל לעולים במזבח בעלייתן (זבחים סב:). **חוץ מן העולה לשלשה דברים הללו.** הנעשים בקרן מערבית דרומית, שעולין דרך שמאל. כשהוא עולה למזבח פונה לשמאל כלותה הקרן וכשגמר חוזר על העקב דרך עלייתו (זבחים סג.). **בול של מלח.** מלא אגרוף של מלח, שמעתי (זבחים סב.). **לא מפני שהוכשר לעבודה.** המזבח כל זמן שהקרן פגום, כדמפרש ואזיל שכל מזבח שאין לו כו' (שם).